TRICEPS

Az Indiákon

Gyermekként egy magyar–sváb parasztcsaládban nőttem fel Szabadkán. A fater korán elhagyott bennünket, a Mutti Münchenben volt gastarbeiter. 1965 nyarán jégeső vitte el a termést. A gyümölcsfák és a szőlőtőkék széthasadva, a súlyos fürtöket szüret előtt egy hónappal agyonverte az istencsapás. *Télen nem lesz mit ennünk* – mondta csöndesen nagyapám. Azon a télen tököt és krumplit ettünk, a nagyi estére pirított tökmagot. A Tata, miközben felolvasta nekem és az írástudatlan feleségének Vadölő, Bőrharisnya és Sólyomszem, Csingacsguk és Unkasz kalandjait, az asztal szélére rakta a megpucolt szemeket. Rágcsáltam, ittam magamba a bátorságról, büszkeségről és becsületről szóló történeteket. *Az utolsó mohikán*t, az újvidéki Forum 1963-ban kiadott könyvét még anyától kaptam, kopott kötet, ma is őrzöm. Mikor Ábel fiamnak esti meséket olvastam, a *Nemtudomka csodálatos kalandjai* mellett ezt kérte újra.
Elemiben sokat mentem moziba. A jugók nem szinkronizáltak, 66-ban felirattal érkezett a *Nagymedve fiai,* amit a keletnémet DEFA forgatott. Főszereplője Gojko Mitić, a dublőr szerb gigerli, aki a boszniai hegyekben indiánkodott. Volt ő előtte kétszer (1964-ben és 1965-ben) Winnetou is, pedig még a lovat sem tudta rendesen megülni. Országos siker, imádták, egy balkáni nemzeti hős. Ki nem álltam. Tőle már csak a Tito marsallt alakító Richard Burton volt rosszabb, *Az ötödik támadás* (1973) sutjeskai csatáról szóló hamis filmben. De mit tehet a fehér rendező? Talált emberből dolgozik. A grundon nem játszottunk indiánt és kovbojt. Mi partizánok és fasiszták voltunk, vívtuk fapuskás harcainkat.

A hetvenes években a pesti bölcsészkaron tanultam. Karatéztam, a Jefferson Airplane, a The Rolling Stones és az LGT lemezeit hallgattam. Cseh Tamást soha. Nyálas értelmiségi dalokat énekel, eh. Nem szerettem, nem értettem semmit a kádári „gulyáskommunizmusból". Vastag jugoszláv állami ösztöndíjat kaptam, nem voltak kötelezőek nekem a politikai tárgyak. Amikor egyszer a Grinzingi borozóban megtudtam, hogy *Füst a szemében,* a legöregebb lakota–sziú főnök és magyarjai kivonultak vidékre, elröhögtem magam. Rábukkantak a „dunai indiánokra", 64 óta évente a Bakonyban táboroznak, titokban hadijátékokat tartanak. *Ezt a faszságot,* gondoltam. Negyvenöt év után meg, most is, amikor ezt írom, állandóan a *Levél nővéremnek* (1977) CD-t hallgatom a Mersz Klubban, már mindenki halálosan unja. A „kütyüző" generáció csendesen somolyog rajtam, az idősebbek megbocsátóan. A *Budapest* számot tervezem előadni tizenkét nyelven, egy Opálos fónikus-zenei performanszban. Itt élek, mert csak itt élhetek. Elveszett *az* az otthon, család, haza. De hitben kíméletlennek kell lenni. És nem vitatható a jó szándék és az erős törekvés a jó felé. Mint nekik, akkor, valahol, valamiért. *„Itt van a város, vagyunk lakói / Maradunk itt, neve is van…"* A délszláv polgárháború és az emigránsok tajtékzó hulláma után tudom, mit jelent elűzöttnek, lágerba zártnak, kiirtottnak lenni. Erről nem volt szó. Én is rézbőrű vagyok.

Zsolt, aki négy évet ült különböző börtönökben, fegyveres rablásért, jó haverom lett. Nyers versekben megírta a sztoriját, publikálták. Négerkedett az ültetvényeken, varrt labdát. Négyen voltak egy szűk cellában, nehézfiúk. Szabadidőben lehetett kártyázni, olvasni vagy badizni. *Én olvastam* – mesélte. – *Mindig többkötetes regényeket vettem ki.* Csendes Don, Gorkij emlékiratai, *meg ilyenek. Hogy a bunkók ne basztassanak. Súlyzóztak velük.* Elhozta egyszer hozzám a mackós Tótit, aki akkor szabadult, három év után. Nem bírták feltörni egy holland cég trezorját, ezért lecipelték a földszintre, és berakták egy kukába. Húzták, a Lánchídon kapta el őket a jard. *Ne itasd* – figyelmeztetett –, *nem bírja az alkoholt.* Bejött ez a bamba, kétméteres izompacsirta, megkínáltam egy világos Dreherrel. Lehúzta, elaludt ültében. *Figyelj* – mondtam Zsoltinak –, *a könyvtárban nem volt meg a* Nagy Indiánkönyv? *Elég vaskos példány.* Tóti felkapta a

fejét: *Szeretitek az indiánokat? Én megrendeltem róluk mindent, havonta két kilót lehetett behozatni*. És elkezdte sorolni: *bellakula, cimsián, csinúk, haidák, kvakiutl, nadiné, nútka, penúsön, szelis, tlingit, atapaszk, apacs, havaszupáj, hohokam, juma, magíjan, navahó, patijan, pueblo, pauni, abnaki, algonkin, arapahó, csipéva, delaver, ecsemin, feketeláb, illinivek, kikapu, krí, májami, messzecsuszett, mikmek, minámini, mohikán, mohegan, narraganszett, otava, píkot, póheten, potavatami, sájen, sauni, szók-róka, vampanoag, cseroki, huron, irokéz, kajuga, móhauk, onandága, onejda, szeneka, tuszkaróra, sziú, vinebégó, csaktó, csikaszó, krík, szeminol, kadó, nacsez*… És visszaaludt.

Bereményi Géza: Budapest
(1977)

Azt mondd meg nékem, hol lesz majd lakóhelyünk
Maradunk itt, vagy egyszer majd továbbmegyünk?
Itt van a város, vagyunk lakói
Maradunk itt, neve is van: Budapest
Reggelre kelve, ahogyan ez itt szokás
Közértbe megy le tejért János és Tamás
Házakon rések, azon kilépnek
Házak közt járat, azokon járnak, indulnak el
Azt mondd meg nékem, hol lesz majd lakóhelyünk
Maradunk itt, vagy egyszer majd továbbmegyünk?
Itt van a város, vagyunk lakói
Maradunk itt, neve is van: Budapest
Reggelre kelve, ahogyan ez itt szokás
Közértbe megy le tejért János és Tamás
Tócsák tükrében magukat nézve
Dohányszemcsékkel zakók zsebében, indulnak el
Kérdésem volna, pálinkát mérnek-e már
Felismer, tanár úr, vagy tán elfelejtett már
Éva tegnap volt az abortusz bizottság előtt

Téli kabátomra hasztalan keresek vevőt
Házmesterünknek adjunk szép mosolyokat
Nézd, homlokomra egy boríték nem ráragadt
Más vagyok, nem az, akit épp maga most keres
Fáskerti elvtárs, legyen már olyan szíves
A fekete lyuk egy nem létező égitest
Három év múlva nem vagyok hadköteles
Felismer, tanár úr, vagy tán elfelejtett már
Kérdésem volna, pálinkát mérnek-e már
Azt mondd meg nékem, hol lesz majd lakóhelyünk
Maradunk itt, vagy egyszer majd továbbmegyünk?
Itt van a város, vagyunk lakói
Maradunk itten, maradunk itt, maradunk